

„DALMATINSKI HRVAT“ izašle svake subote.
 Godišnja predplaća Din 88 — Polugodišnje
 Din 41 — Tromjesečno Din 22 — Za Ame-
 riku godišnje dva dolara.

OGLASI PRAMA CJENIKU.

Račun kod Post. Čak. Ureda, Zagreb, br. 38.004

Privremeni telefon
 preko dana br. 36 — preko noći br. 23
 (Interurban)

Prikazano, dne 31. 10. 1923
 ика
 ика
 ика
**DALMATINSKI
 HRVAT**

„DALMATIN. HRVAT“ uređuje M. Berović, prev.
 sa redakcijskim osobljem.

„Dalmatin. Hrvat“ je vlasništvo pramikačnog
 odbora „Hrvatske Štamparske Zedruge“ a. o. s.
 s osnutku u Šibeniku.

Pisma i novci šalju se na adresu:
 „Dalmatinski Hrvat“ — Šibenik, Glavna ulica 108.

Rukopisi se ne vraćaju. — Pisma ne frankirana
 ne primaju, anonimna u koš.

NOVINE ZA PROSVJETU, GOSPODARSTVO I POLITIKU DALMATINSKE HRVATSKE.

God. II.

ŠIBENIK, 31. LISTOPADA 1923.

Br. 43.

Ljudi vlastitog ambijenta.

Nepobitna je istina, da svako doba nosi sa sobom i nove ideje te nove elemente socijalne i političke. Napredak pojedinaca i cjelokupnog naroda znači savremeno shvaćanje onoga, što je postojalo i onog života, što je nastao; stagnacija socijalna i politička, za pravo regres na svim poljima kulturnog i privrednog života, znači nepoznavanje ili dajbudi neimaština najelementarnijih principa moderne demokracije i njenih tekovina.

Dobro je koji put i pobranati i staru našu političku njiivu, da se vidi razlika tadanjeg ploda od sadašnjice kao najnoviji dokaz naše političke dekadence.

U toku nedavne naše političke historije, kad je naša svjesna inteligencija podavala svojim idejama, pogotovo ideji slohode jednu relativnu vrijednost, socijalni je život iznosio na površinu dvostruku specijalizaciju volje, naime volju pojedinca i volju društva. U tome razvoju, ako poimence označimo markantne faze naše političke borbe, volja je pojedinca bila rezultanta njegove fiziopsihološke aktivnosti, dok je socijalna volja bila rezultanta jakih energija, koje su se kresale u namećanju raznih interesa. U jednu riječ, pojedinac, koji je politički rezonovao i kao takav politički djelovao, stvarao je zasebni organizam, holje reći, svoju personalnost, dok je društvo, kao kolektivnost, sudjelujući uzajumno na političkom mezevu, sačinjavalo organsku indivi-

dualnost, koja se je odlikovala zaje dničnim težnjama.

To je značio politički rad političara i naroda. Ako k tome nadodamo, da je pojedinac, koji je svagda ostao vjeran narodnoj volji, stvarao čvrstu svoju okolinu, a da je društvo odgajalo istodobno i pojedinca i sve one, koji su mu pripadali, onda lako možemo shvatiti, kako je u političkim pregućima pojedinca i društva gradj, i selj, između političara i naroda. — u zajedničkim podvizima za narodne svetlinje, vladao sklad i jednodušnost u najboljem savezu sa prirodnim, moralnim i pozitivnim zakonima.

Nema dvojbe, da i danas imade svjesne inteligencije, koja poštuje snagu duha i koja isključivo teži za onim političkim stanovištem, što joj ga diktira njezina savjest. Nema dvojbe, da je i danas veći dio naše inteligencije, — odnjihan na žaru hrvatskoga srca, bez straha i predrasuda, bez sentimentalnosti i puzavosti, ostao vjeran društvu, iz koga je nikao.

Nema dvojbe, danas postoji čvrsta duševna veza između onih pojedinaca, koji vole svoj narod i naroda, koji voli i poštuje svoje vodje. U tome pravcu moramo svagda ula ističemo našu braću iz Banovine, koji su zadnjih godina kao nikada prije, upravo sintetizovali pojmove reda, snage duha i smozataje, dajući nam svijetli primjer jake i nepokolebive političke organizacije.

Za današnje naše prilike, želimo reći za mnoge naše ljude, ne mo-

žemo da primjenimo onu skladnost misli i težnja, koja je vladala u predratno doba između pojedinaca i društva. Onaj koji dobro prati naše lokalne prilike i naš zugušljivi ambijent, te ono nas kroz nepoznavanje i socijalnog i političkog vrenja, opaža na prvi mah, kako se jednoć svjesni naš inteligentat, čakuri gotovo dnevno iz jednog političkog uvjerenja u drugo, kako gotovo dnevno zastupa dvojako političko mišljenje i hoće, što je najglavnije, da islakne normu jedinstva kao jedini i isključivi svoj politički „credo“, a da zato nema ni dovoljno shvaćanje ni dobre volje.

Zadajemo li u naša društva, na naše sastanke, čuti ćemo o svemu i svačemu, samo ne o narodnoj volji i o političkom pravcu, koji je hrvatski narod zauzeo. I inteligentat kao i ovaj, koji jedva i misliti znade, hoće danas da bude političar i da daje političke svjete. Sve danas ori u političkim debatama, često puta neiskrenim, bljutavim i lažnim.

Kao što u pitanjima općenite kulturne naflazimo na skroz površna razlaganja, upravo na mršavo poznavanje života, tako i u političkim pitanjima mnogi skorijejvići svojim plitkim i ipokritskim rezonovanjem istakoše volju ambijenta u kojemu žive.

Ova volja ovakovog društva naškodila je vazda interesima hrvatskoga naroda. Ovaj ambijent, koji zaudara fosilnim idejama, staračkim zadahom i nadutošću; ovaj ambijent, koji predstavlja egsizam i puritanstvo, ignoranciju samoživstvo

bio je oduvijek teška rana na narodnom našem tijelu.

Narod je naš pred inteligencijom, koja se zamo kreće u vlastitom zamamnom ambijentu dobrano poodmakao i nema dvojbe, da će cjelokupnom našem hrvatskom narodu biti osigurana podpuna sloboda i ravnopravnost, kad se dio hrvatske inteligencije bude otrešao političkog doktrinarizma i zlih navika svog ambijenta.

Nikada!

»Hrvatska« donaha pod gornjim naslovom članak, kojeg u cjelosti prenašamo.

Članak glasi:

Nikada ne će Hrvat prestati osjecati hrvatski;

Nikada ne će Hrvat prestati misliti hrvatski;

Nikada ne će Hrvat prestati živjeti hrvatski.

To će reći, nikada ne će Hrvat prestati biti Hrvat.

Nikada ne će Hrvat napustiti svoju čast i svoje dostojanstvo;

Nikada ne će Hrvat biti tuđi sluga, niti tuđi rob, pa niti boljemu od sebe, a kamo li bi to htio ili mogao biti beogradskoj čaršiji, koja mu nije niti u kulturi niti u civilizaciji dorasla, niti ga je moguća ikada u njima dostići. —

Nikada ne će Hrvat pogaziti svoje poštenje, niti će ikada dozvoliti, da mu beogradski vlastodršci i beogradska čaršija po nepoštenju bude gazda

Radićevi uspjesi u Londonu.

Iz pisama g. Radića vidi se veliki uspjeh njegove akcije u Londonu. Ukratko donahašmo sadržine njegovog 18, 20, 21, 22 i 23 pismo:

U dvadesetom pismu saopćuje g. Radić, da je u „Balkanskom komitetu“ u Westminster Hallu, među čije odbornike spadaju neki najugledniji ljudi iz engleskoga društva, kao nadbiskup od Yorka, Lord Aberdeen, Sir Arthur Evans i drugi, održao u engleskom jeziku predavanje pod naslovom: „Hrvatsko pitanje i hrvatski problem“, u kojemu je obrazložio današnje stanje u Hrvatskoj i Srbiji. Gosp. Radić je naglasio, da Hrvati ni od jednoga naroda ne mole pomoći ni financijalne ni vojničke. Svršetak predavanja, koje je bilo vrlo pozorno saslušano, bio je popraćen pljeskom i nakon debate, u kojoj je na g. Radića bilo

stavljeno više pitanja, počasni tajnik Sir Edward Boyle predložio je zapisičku zahvalu g. Radiću i rezoluciju, kojom se najoštrije osudjuje beogradski centralizam, a hrvatskom narodu izriče najiskreniju simpatiju u njegovoj zakonskoj i miroljubivoj borbi. U osamnajstom pismu saopćuje gosp. Radić, da je Pašić tražio od londonskog redarstva i ministarstva unutrašnjih posala Velike Britanije, da se g. Radić izručiti kao krivac. Englesko vānjško ministarstvo zatražilo je tim povodom cijeli „Radićev spis“ i raspravljalo o stvari ne kao o Stjepanu Radiću, već kao o predstavniku ne samo hrvatskog naroda, već cijele Hrvatske, Slovenije, Bosne, Crne Gore i Makedonije.

U dvadeset i prvo pismo je datirao 12. listopada. U njem se prikazuje osnutak — „Balkanskog Komiteta“. Osnovan je Balkanski Komitet

u doba, kad su macedonski Bugari ustali protiv sultana Abdul Hamida.

Dalje priopćuje g. Radić odgovor, što ga je na predavanju od 10. o. m. j. dao na upit, što misli srbski narod o Pašićevoj politici. Radićev sud glasi:

Malo je koji narod bio ikada tako zarobljen i tako gožen, kako je danas srbski seljak, i valjda ni jedan nije bio od pravih svojih sinova tako prezren, kako je on, Ta strahovita, da srbski vlastodršci i svoj srbski narod i nečovječno zlostavljaju i bezdizno pljačkaju i neograničeno preziru, — ovo je najveća i najglavnija zapreka našem sporazumu s njima.

Na papiru je srpski narod suveren, a u praksi čeka, da mu Pašić „kupi duhana“, i k tome se još svi u Srbiji Pašića boje. Naglašujemo svi i ne izuziman nikoga.

Dalje opisuje g. Radić po pari-

škomo „Journalu“ vodju macedonskih ustašu Todora Aleksandrova i razgovor njegov sa suradnikom toga lista. „Mi u samoj Macedoniji imamo dosta ljudi i oružja i streljiva. Ali mi sada još čekamo, dok dodje naše vrijeme i dok se možda sporazumijemo s Hrvatima“. Tako glasi svršetak razgovora.

U 22. pismu od 11. listopada priopćio g. Radić odgovor, što ga je dao na upit, kako se hrvatska inteligencija drži prema seljačkomu pokretu i prema beogradskom centralizmu. Kod nas je veli g. Radić, jedino seljaštvo glavni nosilac i pravi predstavnik narodnoga duha. Naša je inteligencija već prije pet godina prestala iole razumno prosudjivati srpsku i talijansku politiku. Hrvatska inteligencija bila je prije pet godina u znatnoj većini proti svom narodnom mišljenju i uvjerenju. Danas je gotovo bez iznimke sva inteligencija

ili da mu njegovo poštenje pogaze ili ponište. —

Nikada ne će Hrvat dopustiti, da mu se otmu njegovo prirodno domovinsko i narodno državno pravo, za obranu kojih je kroz duga stoljeća doprinosio neizmjerne žrtve.

Nikada ne će Hrvat prestati, da ta svoja neotudjiva prava, pa i uz najteže žrtve brani i obrani proti svakoj nepravdi i proti svakoj sili, pa bila ona ma i kako nasrlija i ma kako brojna i velika jer je njegovo pravo veće i od najveće sile, a njegova snaga ogromna i neiscrpiva, ustrajna i razumna i moguća u tolikoj mjeri, da se o nju mora razbiti svaka sila, koja bi s njima došla u sukob. —

Nikada se ne će Hrvat odreći svoje prastare tradicije prema kojoj su njegovi predci uvijek bili žilavi i nepopustljivi u obranu svojih domovinskih i državnih prava.

Nikada se Hrvat ne će odreći zahtjeva, da sam bude gospodar u svojoj kući, da sam hrvatski narod raspolaže sa svojom gospodarskom i financijskom snagom, svojim životom i svojom krvlju, koju je voljan, spreman i odlučan lijevati samo za obranu svoje egzistencije svoje domovine i svojih neotudjivih Prava po pravu narodnih samoodredjenja.

Nikada ne će Hrvat pristati k tomu, da mu za zapovijeda Beograd i beogradska čaršija, taj skup kukavih nasilnika i plačkaša, kojima je jedini zakon i jedina svetinja: zlatno tele — pare, kojemu se jedinome klanjaju, koga jedinoga vjeruju i poštuju.

Nikada ne će Hrvat pristati k tomu, da mu kroje pravdu oni, kojima je zakon u topuzu i ako su osobno najbiedniji kukavci i zečevi i u prvom redu čuvaju svoju kožu, koju svakom zgodom najbrilježnije zaštićuju i zaklanjaju — dok najlakomnije bacaju tuđu kožu na pazar.

Nikada ne će Hrvat pristati k tomu, da mu njegovom imovinom upravljaju lakomni rasipnici koji bi u prvom redu morali biti pod tuđim skrbstvom ili prosti gladni i puzni seličnjaci, koji bestidno po bezako-

njenju i nasilju pune samo svoje džepove.

Nikada ne će Hrvat pristati k tomu, da nad njim gospodare kojekakovi, koji ga iz dna svoje bezdane utrobe mrze i koji bi uživali najveće slasti, kada bi mogli hrvatskomu narodu jednim mahom otrubiti glavu.

Nikada ne će Hrvat pristati k tomu, da mu kroje sudbinu njegovi najljuciji tlačitelji i mučitelji, koji su uživaniem nad njim vršili svako bezakonje i koji najsmotornije, najnedostojnije progone i vrijeđaju i teletina prava čovjeka i naroda. —

Nikada ne će ogorčeni Hrvati zaboraviti, da su beogradske vlastodržci po svojim plaćenicima bestidno gazili i vrijeđali najveće hrvatske narodne svetinje i pravice.

Nikada ne će Hrvat zaboraviti da su oni nastojali razoriti i sve hrvatske narodne kulturne institucije, te vidne nosioce civiliziranih hrvatskih duša, i da su ih htjeli podvrći svojoj moći divljaštva, tame i neznanja dalekih prošlih vijekova, punih muka i nevolja za narode. —

Nikada ne će hrvatski narod zaboraviti onih dečevskih patnja i nevolja, koje mora prolaziti u samoobrani svojega prava samoodredjenja — nu niti onih patnja i muka, koja mora da prolazi, što mu se prirodno najneomorniji, najnesposobniji, najpokvareniji, da mu oni upravljaju i vladaju i vode njegove poslove, dok

se njegova najbolja djeca i sposobna i poštena i odlična za te poslove osposobljena — odbacuju, progone, ili barem svuda zastavljaju.

Nikada ne će Hrvat prestati osjećati hrvatski.

Nikada ne će Hrvat prestati misliti hrvatski.

Nikada ne će Hrvat prestati živjeti hrvatski;

Nu nikada ne će Hrvat prestati i braniti se hrvatski.

Dapače, braniti će sebe, svoju čast, svoje dostojanstvo, svoju imovinu, svoj narodni, politički i drža ni individualitet; suverenitet i integritet, svom svojom snagom, srim svojim silama. —

U tu će obranu uložiti sve svoje i svu svoju snagu i svu svoju imovinu i svu svoju sposobnost i svu svoju marljivost i radinost; a u potrebi i cijelu svoju fizičku i duševnu snagu.

U toj svojoj samoobrani ne će nikada i niti pred nikim uzmaći, nego će u njoj do kraja i bezuvjetno ustrajati, —

Nikada ne će proti volji hrvatskoga naroda nitko moći brisati pravo hrvatskoga narodnoga samoodredjenja, a hrvatski narod se ne će toga svojega najvišega i najsvetijega prava odreći.

NIKADA!

Zbacite krinke.

Već danas počimlju svi Hrvati uvidjati, da kod nas nema ravnopravnosti, da je najveći zakon u ovoj zemlji — partijski zakon. Mi danas imademo građane prvog i drugog reda, mi danas na svakom koraku vidimo, da se protežiraju najnesposobniji i najgori ljudi na račun sposobnih i dobrih. Sa radikalne strane se još i danas tvrdi, da oni žele ravnopravnost i da ta faktično postoji, a da Hrvati »teraju« epocijuziti iz inada i jer su zadovoljni protudržavnim duhom i jer je njihov mentalitet ropski i austrijski. Pogledajmo u čemu oni nalaze

dokaze za to. Oni dokazuju, da kod Hrvata vlada austrijski mentalitet za to, jer su oni skloni federalizmu, a federalizam u njihovim očima je cijepanje države. Logičan je onda zaključak, da su za njih Hrvati i — protudržavni. Potpuno je nepoznavanje stvari, kad se tvrdi, da je u Austriji vladao autonomizam i federalizam. Baš austro-ugarsko carstvo je bilo skroz centralistički uređeno, a i dualizam je bio centralizam u korist dva povlašćena naroda. Dakle kako vidimo Hrvati nisu autonomiste, i federaliste iz inada i austrijskog mentaliteta, već

sa svojim narodom. Beograd ne može kod nas u Hrvatskoj ni silom, ni novcem, ni lažju, ni prevareom. Tako će i ostali. Beogradski Hrvati ne će i ne mogu predbiti u Hrvatskoj baš nikoga za sebe, te oni nemaju uz se — kako naš seljak veli — ni jedne mačke, ni jednoga psa, a kamo li li imali ikoga — slobodnoga Hrvata ili čak koje hrvatsko selo.

Na koncu lista govori o Masarykovu — dolasku u London.

U 23. pismu od 19. listopada pripopuje g. Radić pismo sir Edwarda Bryla, u kojem Boyd javlja, da je pregled, što ga je g. Radić napisao, poslao svim članovima Balkanskoga Komiteta, da ga pročitaju.

U tom je pismu zanimljiv odgovor, što ga je dao dopisnik »Glasnika krišćanske znanosti«, što izlazi u Londonu povodom vijesti, da će

prince Pavao postati hrvatskim banom. »Ja sam mu razložio«, veli g. Radić, kako je narod najprije banove birao, te su to bili izabrani narodni vojskovođe ili predsjednici republike. Zatim sam mu naveo, kako su nekogi banovi i veli i kraljevi, ali su barem nastojali da im banstvo bude nasljedno. Protumačio sam mu onda, kako je Hrvatska u svojoj personalnoj uniji s Ugarskom imala za banove najstarije kraljeve sinove, koji su u Hrvatskoj vladali kao druga kraljevska loza posve samostalno. Spomenuo sam, kako se pod Habzburgima hrvatski sabor borio, i to s uspjehom za svoje staro pravo, da on bana predlaže. Naglasio sam, da je 1848. Jelčića Hrvatski sabor izabrao proti volji Beča najprije banom i onda diktatorom, i da je Jelčić tom svojom vlašću dne 25. travnja najprije najprije učinuo kmetstvo,

a onda 11. rujna prešao Dravu i navijestio rat Koštu zato, što se Košt nije htio sporazumiti s njim kao s predstavnikom Hrvatske, nego mu je kazao, da Hrvatske na zemljovidu nema, da je Hrvatska samo jedan dio Madjarske. Protumačio sam, kako je nagodbom od 1868. bilo uređeno, da bana bečkomu caru predlaže magjarski prvi ministar, i kako ni to nije bilo dosta magjarskim grofovima, nego su zadnjih desetak godina prije rata predlagali mjesto bana same komisara, a Franjo Josip, koji se tobože uvijek držao svoje prisege na ustav, uvijek je potvrđivao i te komisara. Ali baš tim je već Franjo Josip izgubio mnogo od poštovanja među Hrvatima, dok ga za vrijeme rata nije izgubio posvama.

Upozorio sam osobito na to, da ban nije nikakva dvorska čast i ni-

oni stupaju u obranu svojih najsvetijih prava — prava da u svojoj kući budu gospodari. Ako hoćemo baš da govorimo o austrijskom mentalitetu, a onda možemo sasna mirno ustvrditi, da je baš vidovdanska politika veoma bliža austrijskom mentalitetu, a vidimo da su i razne »obznane« takodjer slične patentima Aleksandra Bacha.

Nekidašnja »Samouprava« — glavno glasila radikalne stranke — veli, da oni hoće ravnopravnost, ali ne ravnopravnost plemena, već ravnopravnost sviju građana. I uvodničar »Samouprave« je imao toliko snajelosti, da to ustvrdi, a da ga ne oblije rumen stida. Ta i sljepac danas vidi, da tu ne postoji ravnopravnosti, već da postoji samo hegemonija jednog naroda. Ravnopravnost sa ovakovim sistemom kakov je danas je utopija i muzika daleke budućnosti. Na svakom koraku imamo dokaza zato, na svakom koraku vidimo da se tjera svatko tko nije srbin-radikal, da je svatko »protudržavan« tko ne puze pred njihovim nogama. Da osvetlimo tu ravnopravnost par primjera. U Beogradu neke novine napadaju slobodno današnji režim na nama još nepoznati način — u Sibeniku se plijene i najneudržnije stvari. U Zagrebu raspustaju društvo »Hrvatska žena« — a nikome nije palo na pamet da raspusti u istom Zagrebu »Kolo srpskih sestara«. U Sibeniku ne dozvoljavaju organizaciju hrvatske nacionalne omladine — a u istom tom Sibeniku dozvoljavaju organizaciju srpske nacionalne omladine. Iz vojske otpuštaju dva jedina generala Hrvata i Slovenca u ime redukcije — a spretnaju ukaz za imenovanje 75 novih generala — Srba. — Predaleko bi nas dovelo kad bi išli da i dalje nabrajamo barem nekoje iz tisuća i tisuća ovakovih primjera. I to se sve radi u ime »ravnopravnosti« sviju građana. Dosta beogradska gospodo i njihovi plaćenci, zbacite krinke i pokazite se u pravom svjetlu. Hrvatski narod je već prozeo vaše nakane, vaše čaršijske interese, pa vam od njega preostaje još samo — prezir. P.

Što je tvorac vidovdanskog ustava?

Čievarićev „Dnevnik“ iznaša aferu Rankovića — sa ministrom pravde tvorcom vidovdanskog ustava Markovićem ovim riječima:

„Do jučerašnji ministar pravde, vodja stranke koja je danas na vladi, tvorac našeg današnjeg ustava nazvan je ovih dana u javnosti lopovom.“

Nije li ga tako nazvao kakav novinar?

Nije li ga tako nazvao njegov politički protivnik?

Ne, brate, nego jedan narodni poslanik koji je još i podpredsjednik Skupštine!

Ne, nije protivnik nego jedan partijski prijatelj bivšeg ministra pravde!

Ovaj je, međutim, prije toga izjavio da potpredsjednik jedna „obična seljačka kulaštura“ i jedna „niska policijska špijunčina“!

Šta bi vladina štampa činila da smo mi, protivnici današnjeg režima, nazvali ministra pravde lopovom i potpredsjednika kulašturom i špijunčinom?

Oh, što bi ona tada zapjenušila zbog „zlouporebe javne riječi“ i što bi zavapila za novim zakonom o štampi kojim bi bila dovoljno zaštićena čast ministra i narodnih poslanika!

G. Marković nazvao je g. Rankovića policijskim špijunom, ali nije dokazivao svoje tvrdnje; on smatra da je to jedna notarna stvar, te je i nemora dokazivati!

G. Ranković, međutim, dokazuje svoje tvrdnje da je ministar pravde lopov; on, doduše, ne iznosi nikakve direktne dokaze, ali iznosi jedan indirektan: da se g. Marković kao političar obogatio.

Po tome, međutim, potpredsjednik Skupštine morao bi nazvati lopovima još neke svoje partijske prijatelje pa među njima i samoga šefa svoje stranke, šefa današnje vlade!

Notorna je činjenica da je g. Pašić ušao u politiku kao golač i notorna je činjenica da je on danas najbogatiji čovjek u Srbiji.

Ne sumnjivo g. Pašiću je njegovo bogatstvo donijela politika, ali da li g. Mihajlo Ranković smije njemu prišiti epitet koji je prišio g. Lazi Markoviću?

Osim toga još jedna stvar: G. Laza Marković, da bi mogao činiti ono što je činio, po tvrdjenju g. Rankovića, taj g. Laza Marković morao bi najprije da se malo školuje, a gdje je on školovan, u kojoj političkoj sredini kod kojeg političkog učitelja?

Neka to kaže potpredsjednik Skupštine!

Svakako sukob Marković-Ranković to je jedan veliki škandal za vladu i vladajuću stranku.

Kakva je to stranka koja za svog duhovnog vodju ima čovjeka koga njen potpredsjednik naziva lopovom?

Kao što sam rekao, naš dananj ustav to je djelo g. Laze Markovića; kako se Radikalna stranka može ponositi tim ustavom kad je njegova

autora, kroz usta svog potpredsjednika Skupštine, proglasila lopovom?

Ali kad radikalna stranka već dopušta svome potpredsjedniku da njenu ustavotvorca stavi u red kriminalnih tipova, zašto ona onda g. Markovića trpi u svome klubu i zašto i ga nepostavi pod sud?

S druge strane, kad je ona dopustila da bivši ministar pravde u njenu organu nazove njena potpredsjednika kulašturom i špijunčinom, kako ona pošlje toga potpredsjednika zadržati na njegovu sadašnjem položaju?*

Reći ću ti da mi ne rečeš.

Često biva, da neki ljudi najradije govore o onome, što sami nemaju. Nemoralista najradije govori o moralu, siromah o bogatstvu, bolesnik o zdravlju itd.

Slušajući naše vikače, možemo ih s ovim izjednačiti. Oni najradije govore o ravnopravnosti, jednakosti državljanstva, demokratizmu itd.

Kad ih bolje pogledamo, vidijet ćemo, da su to ljudi, koji su za vrijeme svjetskoga rata na račun saveznika udobno živili u Rimu, Parizu, Londonu i Zenevi, dok je srpski narod gladan i go ginuo polvlačeći se kroz albanske brdine.

Vidjet ćemo, da je to onaj, koji u času potpisivanja raznih paktova i protokola sa Hrvatima (Krfski pakt i Markov protokol) misli na prevanu i da se tih ugovora ne drže. Vidjet ćemo, da je to onaj, koji — kako, pošena srpska javnost govori — za dobru proviziju sebi, rusko zlato šalje iz bogate Eshaezije na sigurno mjesto u Englesku. Vidjet ćemo da su to oni, koji su na račun državljanstva postali preko noći gospodari silnih imetaka u vrijednosti od nekoliko stotinjaka miliona kruna, da su državotvorni zato, što od države imaju masne zarade.

Vidjet ćemo, da je među državotvorcima i onaj, koji je za vrijeme svjetskog rata, — dok su drugi za svoj narod ginuli — udobno sjedio u fotelu o desnu stranu oca grofa Tizze, i koji se prijatelj Hrvatima, da će biti manji od mahova zrna. Vidjet ćemo, da je to onaj, kojeg je g. Prolić doveo u vezu sa umorstvom pok. Draškovića, a srpska javnost sa pokušanim atentatom na „Belu Bradu“, da je to onaj državotvorac, koji je Hrvatski narod naučio balinama i tamnicom.

Vidjet ćemo, da su državotvorci oni koji nekažnjeno tuku, ubijaju Hrvate i uništavaju njihovu imovinu u po bijela dana, a nemože ih se pronaći — jer su državotvorni. — Vidjet ćemo, da su državotvorci i one razbojničke bande, koje su oboružane i plaćene zato, da ubijaju i plčkaju mirne hrvatske građane, koji se bore za svoja prava i nezavisnost.

Nadalje ćemo vidjeti, da državotvorci sačinjavaju legiju neposobnih i nekvalifikovanih koji očekuju milost, imenovanje, odlikovanja i promaknuće za svoju protunarodnu rabotu, to su one pripripenje koji sa

„Indine, pare prodaše baštinu svojih otaca, manifestirajući riječju i djelima „Nema Hrvatske nema Hrvata“.

Kad vidimo i čujemo kakove se sve klika izdaje i legitimira državotvorcima — a Hrvate naziva antidržavnim i separatistima — onda nas veseli, što nas ta pokvarena čeljad optužuje i što nijesmo u društvu tih državotvornih. Isti zaboravljaju, da narod dobro zna onu s kojom se stuže „Reći ću ti da mi ne rečeš.“

Pr 21,23/2

U ime Njegova Veličanstva Kralja!

Kr Okružni sud, kao sudbeni dvor I. niole u tiskovnim poslovima riješavajući o zabrani periodičnog tiskopisa „Dalmatinski Hrvat“ br. 40 štampanog dneva 20 i nj. u tiskari „Pučke Tiskare“ pod odgovornim uredništvom M. Berovića, koju je zabranu odredio kr. Državno Odvjetništvo u Šibeniku odlukom 12 oktobra 1923 Ss. 13/23, u nepravnoj sjednici, kulašavši kr. Drž. odvjetništvo.

presudio je:
AI. Osmazuje se zapljena glede sadržaja periodičnog tiskopisa „Dalmatinski Hrvat“ br. 40 štampanog dneva 20. mj. u tiskari „Pučka Tiskara“ pod odgovornim uredništvom M. Berovića, u ulomku člauka „Radikali kane raspustiti skupštinu“ na II. str. I. stupac od riječi: „Dobro je znati...“ do riječi „novac potrošila“ od riječi „neg do suda“ do riječi „hrvatski oficiri“ od riječi „sve sami zakoni“ do riječi „narodne muke“ sadržava uvrede protiv narodnoj skupštini.

II. Određuje se zabrana daljnog rasturivanja odnosno prodavanje rečenog broja.

III. Naredjuje se uništenje pohvatanih primjeraka i onih koji će se pohvatati, razmetnuće odnosno tipografskog stroja i objelodanjenje dotične presude.

BI. Dže se zapljena u pogledu ulomka člauka „Sortiranje“ na II. str. IV. stupac od riječi „Predsjednik skupštine do riječi „najpriljavijih afera“ od riječi „Ministar vojni“ do riječi „stolicu popješe“.

Razlozi
U smislu člauka 13 Ustava zabranjeno je rasturanje i prodavanje novina ili štampanih spisa, koji sadrže uvrede Narodne Skupštine. Sadržajem zaplijenjenih ulomaka člauka „Radikali kane raspustiti skupštinu“ kritizira se rad Narodne Skupštine na način takav da se vidi namjera vrijeđivanja, jer pretresanje o radu Skupštine nije ni objektivno ni bez žalca. Trebalo je stoga u dovoljiti predlogu Državnog Odvjetništva i osnažiti zapljenu.

Što se tiče člauka „Sortiranje“ Sudbeni Dvor nije mogao da oznaži zapljenu, jer su u tome člauku ne napada ni vrijedja ni jedno od lica ili uređaba navedenih u člauku 13 Ustava kao što se niti ne nalazi nikakva skrajnost čl. 138 Ustava, već se napadaju uvredljivim načinom pojedine ličnosti.

Kr. Okružni sud u Šibeniku
dne 22 oktobra 1923
VALLES.

Domaće vijesti.

Srednja linija: Pokretači srednje linije su skoro svi, uz čarne iznimke, samo bivši.

Tako vidimo na vodstvu srednje linije bivšeg bana Tomljenovića, bivšeg člana jugoslav odбора Marjanovića bivšeg srpskog poslanika u Waksintouu Mihajlovića, bivšeg demok. ministra Jovanovića, Petrićevića bivši potpredsjednik N. V. Dr. Pavelić, bivši furbanas i orjunaš Don Vinko Hrajević bivši demokratski veliki župan Dr. Lišićev i Kufić itd. itd.

Zapravo ideja srednje linije je izvrstna, kad učimo, da prometne linije imaju za svrhu prevaznjenja ljudi sa jednog kontinenta na drugih ili iz jednog mjesta u drugo, po tom bi i svrha srednje linije imala biti da preveže sve bivše iz čorsokoka na vladu.

Uočivši ljude oko srednje linije vidjet ćemo, da isti nijesu mnogo raslivali glave oko promalaca iste. Kako se vidi to je snjesu svih mogućih raznih mišljenja i političkih programa, te prema tome srednja linija nije ništa određeno i pozitivno.

Kao ideja srednja linija je pravi rebus. Ona nije u sebi zla, ali nije ni dobra, nije luda, ali nije ni pametna, nije stvarna, ali nije ni idealna, ona nije u opoziciji, jer su oko nje bivši ali nije ni na vladi.

Poznavajući materijalistički svjet i ambiciju srednje linijaca nije nam teško pogoditi svrhu njeznog osnutka. Budući su skoro sve linije pa i one najsolidnije u deficitu, to vjerujemo, da će i srednja linija kroz najkraće vrijeme najaviti svoj stečaj.

Jednakost i ravnopravnost. Još nijesmo ni zaboravili, da su jedina dva prečanska generala pensionisana i to Slovenac general Meister i Hrvat general Plivelić, kad u subotu je izašao ukaz, kojime je proizvedeno 75 novih generala i to: 6 armijskih, 22 divizijska, 47 brigadnih. Po imenu sve sami Srbi. Jedini ne Srbin i to inžinirsko tehničkom odjeljenju je unapređen Giulio N. Malešević i te u čin inž. brigadnog generala.

Storija od vladinog magazina. Rekao mu je otac, „Sinko prodavaj bičerine i meti butigin, kao i dosad“, ali nevoljni sin ne sluša starijeg. Znao je stari da je loše kad se knjige na klin objese, pa je dobro savjetovao nekako dijete, videti, da nijesu za svakog knjige, ko je za svaku pticu pšenica. Ali starmali nehanje za to, već se zaliće sad u Pokrajinsku Vladu, sad na split-skog Poglavarstvo i na kraju skače na glavnu politiju.

Vidi on da i na bukvu radjaju jabuke, pa zašto ne bi i on. Moji brate ne gleda se uvijek što ima u glavni nogo su dobra katkada kumstva i veze, a te su bile ako ništa drugo, a to kao kibice „gromovnikov“, I upali, jer ga ovaj dovede ko pičea da mu ovaj piše, „gromovnik“, srozao i sobom povukao i starmalog, koji je već učinio treću skalinu, ali nizzbrdo.

Ne veselim se njegovom naglom padanju, ali, mu Preporučamo, da se opet ne vrati u butigin k bičerinima.

Historija njegova života ovih dana bilježi njegove uspjehe otkrivajući ubojice na Marjunu haš kriminalistički talenta! Sto će njemu libri!

Vele da će isto ostati na tom mjestu jer bi bilo šteta da izgubi krulu, kad ima i gorih od njega.

Bilo bi nam žao kad bi svijet i sve Šibenčane po njemu sudio.

GRADSKE VIJESTI. Revolucija u „Orjuni“.

Akcijona mjesne „Orjune“ pokušala je, dne 28 na večer, da pokaze svoju jakost u dogovoru sa splitskim kačacima izazovši nered za vrijeme glavne šetnje u gradu,

Isti bijahu oboružani ubojitim oružjem do zubi. Svijesno građanstvo opazivši njihovu zločinačku nakanu iskalilo je nad tom družinom svoj prezir. Akcijono po svojim starim metodama povadiše revolvere i stade pucati u mirno građanstvo, ranivši nedužnog omladina zemljoradničke stranke koji se mirno poljanom šetao.

Na postupak ove terorističke družine, čak i njihovim u mjeri i članovi zgrazaše se nad njihovim postupkom. Znak negodovanja se odigrao prošle noći. Pripovjeda se, da umjereni „Orjunci“ ne slažeći se sa svojom upravom prodrižeše noću u svoje prostorije, skinuše društvenu tablu, zapalili je, a po prostorijama ostaviše ljudskih izmetnina.

Držimo, da je ovim hvaljevrijednim istupom umjerenih „Orjunci“ odsviran reque etternam, Radi nestašice prostora u drugom broju opširnije.

Česki privrednici u Šibeniku. Prošle sećnice posjetili su naš grad i okolicu česki privrednici. Trgovačko Udruženje i obična na večer priredili su im svečani banket Na banketu je bilo izrečeno više nazdravica sa obe strane. U pokrajnoj sobi sjedio je za stolom jedan „gospodin“ i pomnijivo bilježio tok banketa. Vidilo se je „novinar“. Pred njime je stala uvijek puna čaša. On je pijuckao kap po kap i revno bilježio nazdravice i svi su držali, da će u „Novom Dohu“ izići jedno izvješće o boravku Českih privrednika, koje će približno prikazati njihove utiske o našem gradu i ušoj privredi. Svi se prevariše. On je u dopisu izputio najinteresantniju točku, a to je bio pozdrav dra. Vice Hladice česki privrednicima u českom jeziku.

Dra. Hladica bio je zamoljen sa strane Trgovačkog Udruženja, da on u českom jeziku Česima predoči. Trgovačka važnost i znamenitost Šibenika, njegove luke i okolice. I dra. Vice je u pozdravu razdragao srca i duše českih privrednika, i na onom banketu dotaknuo se slavenske solidarnosti itd.

Govor dra Hladice dopisnik „Novog Doha“ nije mogao javiti svom listu, jer kase je kasnije pričalo. On je malo, prije nego je dra. Vice počeo govoriti zaspaio na stolu — u u glavi mu vrela mlado šibensko vino. Kada se je probudio u dvorani nije više bilo českih privrednika.

Vatrogasci. Ipak je općinsko upraviteljstvo jednood uvidjelo, da treba promijeniti upravu društva „Vatrogasci“.

Pučanstvo grada je veseljem primilo do znanja biranu novu upravu, „Vatrogasaca“ pod revnim vodjom gosp. H. Bulatini, koji će znati ponovo potignuti društvo iz „našnjeg stanja“.

Gaženje ustava. Ustavni propisi vrijede rekli samo onda, kad su oni upereni na štetu naš Hrvata, dok su ali oni naprotiv nama u prilog kao i svim ostalima građanima onda oni nemaju nikakove valjanosti, misli šibenska policija.

Tako je dne 14. ov. mj. naš urednik bio pozvan od tajnika policije Carevića po policajcu Banu u 1 sat posl. pod. Isti je bio zadržan do 3-4 sata posl. podne, sve dok gosp. tajnik nije komodno objedovao i uzdostojio se doći prelušati našeg urednika. Za vrijeme prelušavanja mu se nedolično gozilo. Kad ga je otpustio sa policijske stanice nije mu ni usmeno ni pismeno objašnio uzrok zašto je bio pridržan ta 2-3 sata

na stanici. Mi mislimo, da se g. Carević i ovom zgodom ogrješio o čl. 5 ustava. Pa će na taj postupak još gospoda da se čude, zašto su Hrvati nezadovoljni kad su im u stavom zajamčena sva prava i slobodine (ali samo na papiru).

† Ivice Jakovljević mjesni trgovac u 33. godini jutros je preminuo ostavši ženu sa troje neke djece. Pokojnik je bio vrlo obiljubljen radi njegove dobroćudnosti, te ga svak žali, koji ga poznaje. Pokojniku laka zemlja u tugujućoj rodbini naše iskreno sažaljenje.

U čemu se gubi g. Carević? Kako je poznato vlada nije htjela odobriti društvena pravila „Hrv. Nar. Oml. u Šibenik i to, kako tečno znamo na preporuku ovdješnjeg policijskog komesara Carevića, koji je pojavu ovog hrvatskog društva nepovoljno popratio.

Neki članovi „Hrv. Nar. Oml.“ ovih se dana sastadoše da saznaju što je od društvenih pravila i da se dogovore, koje će korake poduzeti, da joj ministarstvo unutrašnjih dela usprkos nepovolne preporuke g. Carevića ipak odobri pravila i da joj na taj način da prigodu slobodnog sastajanja u društvenim prostorijama.

Taj prijatni sastanak nekolicine članova „Hanao“ rek bi da je g. Careviću kopao oči i on je morao uniječati njegove pisle. Došao je u lokal i prva mu je bila, da je sakupljenu omladinu okrstio sa „antidržavnim“ titulom, hotjeći valjda tim opravdati njegovo protuhrvatko djelovanje u Šibeniku.

Zanimljivo je zabilježiti, da je vladu odobrila u Šibeniku organizaciju orjunskih revolveraša i Velikosrpsku organizaciju „Srnao“, a g. Carević se svim petama se odupire, da se odbiju pravila Hrv. Nar. Oml. u Šibenik. Hrv. Nar. Oml. nit najmanje ne smeta to njegova gesta, dopače služi će joj kao sredstvo za razvitak njene organizacije, te mjesto što ih sad ima nekoliko stotina u najkraće vrijeme biti će ih koja hiljada.

Novorodjenče zakopao u kanalu. Jučer je mjesnoj policiji pošlo za rukom ot kriti donošeno novorodjenče koje je bilo zakopano u kanalu blizu kuće P. Sekulić.

Prispovjeda se da je novorodjenče gđice J. Z., koja je par dana iza toga umrla.

Paša je sumnja, da su u samoj stvari imali udio njezin svak P. S. i hablena K. Isti se radi same stvari nalaze u pritvoru. O samom slučaju opširnije u sljedećem broju.

Drzoviti Gospodičić. Čujemo, da se je na nekadašnjem sastanku svih šibenskih društava u saznamom od sokola za proslavu Prestonosjednikova krštenja, izrazio jedan od prisutnih delegata, da ne trebaju organizirati povorku, već samo dovesti glazbu, za kojom će majmuni i tako ići. Šibensko građanstvo je dokazalo, da nisu baš majmuni, a tog mladog gospodina bi upozorili da mu barem gostoprinstvo nalaze, da bude pristojan. Neću li se previše tim njegovim riječima, jer ga i previše dobro poznajemo. Čudimo se samo još, da može biti ljudi koji se s tim tipom druže. Najpametnije je dotični gospodin napraviti, da pokupi svoje stvari i podje od kud je i došao. I ako je od njega — previše je...

Sudbena ovrha kod dentiste Kesslera. Primamo od jedne žrtve dipl. dentiste Josefa Kesslera: Ovih dana električna centrala obustavila je kod dentiste Kesslera struju. — Sudbini ovrhovitelj posjetio je dentistu Kesslera radi ovrhe, ali se je vratio praznih ruka — Neke Kesslerove žrtve traže ga, da ga predodu sudu, da im vrati novce, koje im je uzeo kao kaparu; da od njega traže odštetu za radnje, koje im je nuopako uradio.

„Medico di riparto“ — (to je onaj što su mu Tulijani, kao svom liječniku, krov popravili) — postao je prema najmanjim agresivom, samo ako su Hrvati. Lako je zamisliti kakav bi bio prema najvišim.

Što je on svoju djecu prekrstio, da se „njima“ dodvori, ništa za to, ali što on ide još dalje da pruži dokaze svoje hiperlojalnosti, na svakom koraku, na to se hoćemo da osvrtnemo. Primjer nam je njegovo postupanje sa bolesnim kužnjelnicu, koje kad obole tjera hladu u liječenje.

To je mali primjer, ali je ipak previše. Nije namu stalo da otako napadamo male ličnosti, ili da branimo još manje, ali je dužnost javne štampe bar da istakne takovo pomanjkanje osjećaja humanosti, i za to naglasiti nesavjesnost toga liječnika, koji na kraju za te preglede ima dostava pristojne primadelnosti.

Natale! Još mi imamo dosta toga u torbi!

1r. 23 2/2
2

U ime Njegova Veličanstva Kralja! Kr. Okružni sud u Šibeniku kao sudbeni Dvor I. Molbe u tiskovnim poslima rješavajući u zabrani periodičnog tiskopisa „Dalmatinski Hrvat“ br. 42, Štampanog da-

na 27 oktobra 1923 u tiskari „Pučka Tiskara“ odgovornog urednika M. Berovića u ulomku članka „Nikada“ i u ulomku članka „Storija od vladinog magazina“, koju je zabranio odrediti kr. Državno Odvjetništvo u Šibeniku odlukom 28 10 o. g. Ss. 14 231, saslušavši Dr. Odvjetništvo u većinovnoj sjednici.

presudio je:

I. Sadržajom periodičnog tiskopisa „Dalmatinski Hrvat“ br. 42 Štampanog dana 27 oktobra 1923 u tiskari „Pučka Tiskara“ odgovornog urednika M. Berovića, u ulomku članka „Nikada“ u I. stupcu na II. stranici od riječi „koji su u bezpravlju“ do riječi „odgjem“; u ulomku članka „Storija od vladinog magazina“ u IV. stupcu na III. stranici od riječi „u Srbiji birjački pomoćnici“ do riječi „srpski“ izazivlje plemenski razdor.

II. Osnaužuje se objavljena zapljena. III. IV. Odredjuje se zabrana daljnjeg rasturivanja odnosno prodavanja rečenog broja.

IV. Naredjuje se uništenje pohvatanih primjeraka, i onih koji će pohvatati, razmetnuće tipografskog stroja i objelodanjenje dotične presude.

Obruzoženje.

Članek 138 Ustava zabranjuje izloženje odnosno rasturanje novina i štampanih spisa koji izazivaju vjerski ili plemenski razdor. Gornja dva članka uzela kao cjelina (sa zapljenjenim ulomcima) kadra su da raspiruju strast mržnje protiv Srbije i srpskog dijela naroda, te da još više šire razdor između Srba i Hrvata, na štetu cjelokupnosti države i obaju plemena.

Štampa je u pravu da kritizira, pa da i kudi ako je potrebno, javnu upravu iznoseći pojedine utvrdjene neurednosti u svrhu ozdravljenja u javnom interesu ali ne smije da u svrhu razdraživanja i raspirivanja strasti generalizirajući iznosi bez ikakva dokaza eventualne uprave neurednosti, da se to prikaže sistemu.

Trebulu je stoga osnažiti zapljenu kao opravdanu.

Šibenik dne 29 oktobra 1923.
SPALATIN.

Izdava i odg. urednik: M. Berović, pravnik

Tiskar: Pučka Tiskara — Šibenik

Prodajem dak zaliha traje. (povjerenog mi od Jose Jurina.)

STAROG PROŠEKA.
MARKO STOJIC
na Obali.

Banka za trgovinu obrt i industriju

dioničarsko društvo.

Jelačićev trg. 4. - ZAGREB. - (vlastita palača)

Dionička glavica: s pričuvama Din. 28.000.000.
K 112.000.000.

Telefon: 2-85, 7-96, 11-94, i 15-54

Brojovi: Trale i Trgobanka.

Podružnice: Koprivnica, Ruma.

Afilirani zavodi: U svim većim trgovačkim sredinama Jugoslavije. Izravne veze sa prvorazrednim bankama u cijeloj Evropi, te Americi.

Prima: uložke na knjižice i na tekući račun uz najkvalitniji kamatnjak.

Eskomptira: mjenice i devize.

Financira i osniva: obrtnička trgovačka i industrijalna poduzeća.

Kupuje i prodaje: valute, devize i vrijednosne papire.

Podijeljuje: predupisnice na vrijednosne papire.

Hitrovnne naloge: obavlja kulturno i točno.

Izdaje: čekove i kreditna pisma, te obavlja isplate na temelju akreditiva na sva tu — i inozemna mjesta.